

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Havkal, *Sûretü'l-arz*, I, 91; İbn Hazm, *el-Faşl*, IV, 182-183; Bekrî, *el-Mesâlik*, s. 161; Kalkaşendî, *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 163-171; *el-Hulel's-sündüsiyye*, I, 415; A^c yânü's-Şî'a, V, 216-217; Mohammed Talbî, *ed-Devletü'l-Ağlebiyye* (trc. el-Müncî es-Say-yâdî), Beyrut 1985, I, 626-629; Wilferd Madelung, "The Sources of İsmâ'îlî Law", *JNES*, XXV (1976), s. 39; a.mlf., "Some Notes on Non-İsmâ'îlî Shiism in the Maghrib", *SLI*, XLIV (1977), s. 87-89; a.mlf., "İbn Warsand", *EI² Suppl.* (İng.), s. 402; "Becelî", *İA*, II, 432.

MUSTAFA ÖZ

BECELİYYE

(البجليّة)

Hicri III. asırda

Kuzey Afrika Berberîleri arasında faaliyet gösteren Şîî âlimlerden

Ali b. Hüseyin el-Becelî ve

Hasan b. Ali el-Becelî'nin görüşlerini benimseyenlere verilen ad

(bk. BECELÎ, Ali b. Hüseyin;

BECELÎ, Hasan b. Ali).

BECELİYYE

(البجليّة)

Kâdiriyye tarikatının

Muhammed b. Hüseyin el-Becelî'ye

(ö. VII. / XIII. yüzyıl)

nisbet edilen bir kolu

(bk. KÂDIRİYYE).

BECİLE (Benî Becile)

(بنو بجيلة)

Adnânîler'e mensup

eski bir Arap kabilesi.

Kabileye adını veren Becîle, Enmâr b. Nizâr b. Maadd'in oğlu veya kızıdır. Enmâr, kardeşi Mudar b. Nizâr'ın kuyusunu tahrip ettikten sonra Hicaz'dan Yemen'e kaçmış ve Kahtânîler arasına karışmıştır. Bunun için bazı kaynaklar bu kabilenin soyunu Kahtân'a bağlı gösterirler.

Serat dağlarına yerleşen Enmâr'ın iki oğlu Becîle ve Has'am zamanla çoğalarak Tâif'e 120 km. kadar uzaklıktaki Tebâle ile Yemen'in yüksek dağlık kısımları arasındaki geniş bölgeye yayıldılar. Bedevî bir hayat yaşayan Becîle kabilesi mensupları komşu kabilelerle olduğu gibi zaman zaman kendi aralarında da savaşmışlar ve çeşitli kollara ayrılarak mu-

telif bölgelere dağılıp oralandaki kabilelere iltihak etmişlerdir. Bekrî, bu kolları ve iltihak ettikleri kabileleri ayrıntılı olarak anlatır. Becîle de diğer Arap kabileleri gibi putperest olup kendi putlarının yanı sıra kardeşleri Has'am kabilesinin putu Zülhalasa'ya da tapardı.

İslâmiyet'in ortaya çıkışı sırasında Becîle'nin reisi Cerîr b. Abdullah el-Becelî idi. 10. yılın Ramazan ayında Cerîr'in başkanlığında Medine'ye gelen 150 kişilik Becîle heyeti Hz. Peygamber'le görüştü ve İslâm esaslarına bağlı kalacağına söz verip ona biat etti. Becîle'nin bir kolu olan Ahmesîler de aynı sıralarda Kays b. Azrâ el-Ahmesî başkanlığında 250 kişilik bir heyetle Medine'ye gelip Hz. Peygamber'e bağlılık arzetttiler. Her iki heyet mensuplarına hediyeler verildi ve kabilenin zekâtlarını toplamak üzere de Ebû Süfyan görevlendirildi. Resûlullah Cerîr b. Abdullah'ı 250 kişi ile Zülhalasa'yı tahrip etmek için gönderdi. Cerîr bu putu tahrip ettiği gibi Has'am kabilesinden bir heyetin de Medine'ye gidererek müslüman olmasını sağladı.

Hz. Peygamber'in vefatı üzerine bazı Becîleliler irtidat ettiler. Hz. Ebû Bekir Cerîr'i onların üzerine gönderdi ve bir süre sonra irtidat edenlerin hepsi tekrar müslüman oldular. Kabile İslâm fetihlerinde çok önemli bir rol oynadı. Cerîr başkanlığında Medine'ye gelen Becîleliler, elde edecekleri ganimetin dörtte birinin kendilerine verilmesi şartıyla Sâsânîler'e karşı savaşmak üzere Irak'a gitmek istediler. Hz. Ömer onların bu isteklerini kabul etti. Kâdisiye Savaşı'nda da İslâm ordusunun dörtte birini bu kabile mensupları teşkil ediyordu. İslâm fetihleri uğrunda yurtlarını terkeden Becîle kabilesi mensupları çoğunlukla Küfe'ye yerleştiler ve orada kendileri için bir mahalle kurdular. Eski yurtlarında çok az bir zümre kaldı. Bu arada Mekke, Basra ve Dimaşk'a, ayrıca Endülüs'e yerleşenler de oldu. Bugün Irak'ta Bâcelân adı ile bilinen ve Hanikîn ve Hulvân'da yaşayan halk bu kabileye mensuptur.

Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali safında yer alan Becîle kabilesi, Mus'ab b. Zübeyr'in Fars âmil'i Mühelleb b. Ebû Süfre'ye karşı Muhtâr es-Sekafî'nin kumandanı Ahmer b. Şümeyt ile birlikte savaştı, fakat yenilip dağıldı. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî, İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe'nin talebesi Ebû Yûsuf gibi meşhur simalar da bu kabileye mensuptur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 15-16, 74-75, 86; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 347-348; VI, 22; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 257-260, 310-312, 344-345, 442-443; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâse), s. 64, 102-103, 499; Belâzûrî, *Ensâb*, I, 384, 530; a.mlf., *Fütûh* (Müneccid), s. 310, 311, 328-329, 350-351; Taberî, *Târîh* (de Goeje), I, 1763, 1988, 2186-2187, 2197-2202, 2221, 2355-2358, 2597, 3301, 3174; İbn Düreyd, *el-İştikâk*, s. 515-520; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), II, 310-311; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 387-399; Bekrî, *Mu'cem*, I, 57-63; Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 85-88; Kalkaşendî, *Nihâyetü'l-ereb* (nşr. İbrâhîm el-İbyârî), Kahire 1959, s. 171-172; Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ili'l-Arab*, Beyrut 1388/1968, I, 63-65; Atîk b. Gays el-Bilâdî, *Mu'cemü kabâ'ili'l-Hicâz*, Mekke 1399/1979, s. 30-33, 433-434; Mustafa Fayda, *İslâmiyetin Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 51-58; J. Hell, "Becîle", *İA*, II, 432; W. Montgomery Watt, "Badjila", *EI²* (Fr.), I, 889-890.

MUSTAFA FAYDA

BECKEM

(ö. 329/941)

X. yüzyılın ilk yarısında Abbâsîler'in hizmetinde bulunan bir Türk kumandanı.

Ebû'l-Hüseyin Beckem, Taberistan'daki Alevî hükümdarlarının kumandanlarından Mâkân b. Kâkî'nin hizmetinde ücretli asker iken temayüz etmiş ve daha sonra Ziyârî Emîri Merdâvic b. Ziyâr'ın maiyetine girmiştir. Merdâvic'in Türkler'den meydana gelen askerî birliklerine karşı kötü davranması üzerine bunlar Beckem'in idaresinde isyan ederek 323'te (935) onu öldürdüler. Bu isyandan sonra artık Taberistan'da kalamayan Beckem yanındaki Türkler'le birlikte Abbâsî halifesinin ordusuna girmek maksadıyla Bağdat'a hareket etti. Fakat halifenin muhafız birlikleri onların Bağdat'a girmesine engel oldular. Bunun üzerine Vâsır ve Basra Valisi İbn Râik bunları askerî birlikleri arasına aldı ve Beckem'i Türkler ve Deylemliler'den meydana gelen kuvvetli bir ordunun kumandanlığına tayin etti. Bu sebeple kendisine Beckem er-Râikî denilmektedir.

İbn Râik 324 yılı sonlarında (Kasım 936) halife Râdî - Billâh tarafından emîrül-ümerâliğe tayin edildikten sonra Beckem, halifenin disiplinsiz muhafız birlikleri ve Ahvâz Valisi Ebû Abdullah el-Berîdî'ye karşı mücadelesinde onun başyardımcısı oldu ve bu başarıları sebebiyle sâhibü's-surtalığa ve aynı zamanda doğu eyaletleri valiliğine tayin edildi (Şu-

bat 937). İbn Râik'i yenerek Basra'ya girmiş olan Berîdî'yi kuvvetlerinin sayıca az olmasına rağmen mağlûp etmesi Beckem'e büyük bir itibar kazandırdı. Ancak daha sonra Berîdî'nin yardım isteği üzerine Ahvaz'a karşı harekete geçen Büveyhî Meliki Muizzüddeve'ye mağlûp olarak Vâsıt'a çekilmek zorunda kaldı. İbn Râik Ahvaz'ın Büveyhîler'den geri alınması için Beckem'i görevlendirdi ise de o böyle bir harekete girişmedi.

Bu hadiseden sonra Beckem, Emîrül-ümerâ İbn Râik'in mevkii'ne ele geçirmek maksadıyla planlar hazırlamaya başladı. Eski vezir İbn Mukle mallarını müsadere ettirdiği için İbn Râik'e kızıyor ve bundan dolayı da Beckem'i destekliyordu. İbn Mukle Halife Râdî'yi ikna ederek onu da Beckem lehine çevirdi. Beckem birliklerinin aylıklarını almak bahanesiyle Bağdat üzerine yürüdü ve karşısına çıkan İbn Râik'i mağlûp ederek şehre girdi (938). Halife Râdî, bu yenilgiden sonra kaçan İbn Râik'in yerine onu emîrül-ümerâliğe tayin etti (938).

Beckem bu göreve gelir gelmez, halifeye ödemekte olduğu vergiyi kesmiş olan Hamdânîler'e mensup Musul Emîri Nâsirüddeve Hasan b. Abdullah'a karşı cephe aldı. 327 yılı başlarında (Kasım 938) halife ile birlikte Musul üzerine yürüdü ve şehri zaptetti. Beckem'in merkezdén uzakta olmasından faydalanan İbn Râik Bağdat'ı ele geçirdi. Böylece iki düşman arasında kalan Beckem onlarla anlaşma yoluna gitti ve Tarîku'l-Furât, Diyârimudar, Kinnesrîn ve Avâsım valiliğini İbn Râik'e vererek onu Bağdat'tan ayrılmaya ikna etti.

Beckem Aşağı Irak'ı kontrollerine alan Büveyhîler'in hilâfet merkezini tehdide başlamaları üzerine Ebû Abdullah el-Berîdî ile anlaştı. Berîdî'ye Vâsıt valiliği ile birlikte vezirlik verildi ve Beckem onun Sâre adlı kızıyla evlendi (328/939-40). Bütün bunlara rağmen Berîdî'nin gözü hâlâ emîrül-ümerâlikta idi. Onun bu ihtirasından vazgeçmediğini gören Beckem 328 yılı sonlarında (Eylül 940) kendisini vezirlikten azlettirerek Büveyhîler'e karşı yapacağı seferi tehir edip Vâsıt üzerine yürüdü ve Berîdî tarafından terkedilmiş olan şehre girdi. Müttakî-Lillâh halife olduğu sırada Vâsıt'ta bulunan Beckem yeni halife tarafından da aynı görevde bırakıldı. Nisan 941 tarihinde Berîdî'ye karşı çıktığı seferden dönerken avlandığı bir sırada eşkiya grubunun

hücumuna uğradı ve 21 Receb 329 (21 Nisan 941) tarihinde öldürüldü.

Arapça anladığı halde hata etme endişesiyle tercüman kullandığı rivayet edilmektedir. Beckem âlim ve sanatkârları korur, onlarla sohbet etmeyi severdi. Tarihçi Sülî ve tabip Sinân b. Sâbit onun değer verdiği ve ihsanda bulunduğu kişiler arasında yer alır. Vâsıt'ta bir misafirhane (dârü'z-ziyâfe) ve Bağdat'ta bir hastahane yaptırmıştır. Halife Muktedir-Billâh (908-932) tarafından yıktırılmış olan Berâsâ Camii'ni Şiîler'in isteği üzerine yeniden inşa ettirmiştir. Cesur olduğu kadar ihtirâsı ve sert mizağı bir kumandandı. Halife Râdî devrinde kendi adına üzerinde resimleri bulunan dinar ve dirhemler bastırmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Bekir es-Sûlî, *Aẖbârü'r-Râdî-Billâh ve'l-Müttakî-Lillâh* (nşr. H. Dunne), Beyrut 1403/1983, s. 42-44, 51-52, 86-89, 105-110, 117-122, 138-139, 147-148, 186-187, 191-193, ayrıca bk. İndeks; Mes'ûdî, *Mürâcû'z-zeheb*, IV, 337-338, 340; İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem*, I, 331 vd., 351, 356 vd., 361, 370 vd., 378 vd., 382 vd., 405 vd., 411, 419 vd.; Muhammed b. Abdülmelik el-Hemedânî, *Tekmiletü Târîhi't-Taberî* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl), Kahire 1982, s. 297, 304, 306, 309, 316, 319, 320, 326, 339, 347, 371; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VIII, 301-303, 334-336, 340-348, 353-355, 360-364, 367-374, ayrıca bk. İndeks; İbn Tağrıberdî, *en-Nücâmü'z-zâhire*, III, 262-264, 266, 270, 272, 301; İbn Haldûn, *el-'İber*, IV, 432-434; Ebû Ali et-Tenûhî, *Kitâbü'l-Ferec ba'de's-şidde*, Kahire 1903, II, 131, 133, 136; Hasan İbrâhim, *İslâm Târîhi*, III, 376-379, 387; K. V. Zettersteen, "Beckem", *IA*, II, 432-433; M. Canard, "Badjikam", *El'* (Fr.), I, 890-891.

HAKKI DURSUN YILDIZ

BECKER, Carl Heinrich

(1876-1933)

Alman müsteşriki
ve devlet adamı.

12 Nisan 1876'da Amsterdam'da doğdu. Orta öğrenimini Frankfurt'ta tamamladıktan sonra Lozan Üniversitesi'ne girdi. Daha sonra tahsiline Heidelberg ve Berlin üniversitelerinde devam etti. 1899'da Heidelberg Üniversitesi'nden doktor unvanı aldı.

1900'de Paris'e gitti ve oradan İspanya'ya geçerek Escorial Kütüphanesi'ndeki Arapça yazmalar üzerinde çalıştı. İbnü'l-Kelbî'nin *Kitâbü Nesebi fuḥûli'l-ḥayl fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm* adlı eserini istinsah etti ve Belâzûrî'nin *Ensâbü'l-eşrâf*'ını neşre hazırlamak amacıyla ince-

ledi. Daha sonra Arapça'sını geliştirmek için Kahire'ye gitti ve burada başta Muhammed Abduh olmak üzere bazı Mısırlı âlim ve mütefekkirlerle dostluk kurdu.

Heidelberg Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışırken 1907 sonbaharında, Şark tarihi ve kültürüyle ilgili çalışmalar yapmak ve ders vermek üzere Hamburg Koloni Enstitüsü'ne (Hamburger Kolonialinstitut) tayin edildi. Altı yıl burada görev yaptıktan sonra Bonn Üniversitesi'nin daveti üzerine 1913'te oraya gitti. I. Dünya Savaşı çıkınca Alman hükûmetinin isteğiyle öğretim üyeliğini bırakarak Şark meseleleriyle ilgili siyasî çalışmalara başladı; Almanya ve İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu'yla münasebetleri üzerinde durdu ve siyasî meseleler hakkında birkaç makale yazdı. 1916'da Prusya Kültür Bakanlığı'nda raportör olarak görev aldı. Bu sırada Berlin Üniversitesi'nde de ders veriyordu. 1921'de kültür bakanı oldu. 1925-1930 yılları arasında aynı görevi sürdürdü ve halk eğitimi alanında önemli reformlar gerçekleştirdi. 1930'da Berlin Üniversitesi Sâmî Diller ve İslâmî İlimler Enstitüsü müdürü oldu.

1930'da bakanlıktan ayrılınca siyasî faaliyetlerden vazgeçerek ilmi çalışmalara yöneldi. Araştırmalarda bulunmak gayesiyle 1931 Eylülünde bazı Asya ülkelerine bir seyahat düzenledi. Çin, Japonya, Hindistan, İran, Irak ve Suriye'yi gezdikten sonra 1932 Nisanında ülkesine dönerek çeşitli konularda konferanslar verdi ve birçok ilmi kongreye katıldı. 10 Şubat 1933'te Berlin'de öldü.

Becker gençliğinde eserlerini okuduğu bazı müsteşriklerin tesiri altında kalmıştır. Bunlar arasında J. Wellhausen'in *Das arabische Reich und sein Sturz* (Berlin 1902) adlı eseri üzerinde derin izler bıraktı. Dinî ilimler sahasında ise Goldziher'in tesirinde kaldı. Onu etkileyen diğer bir müsteşrik de Snouck Hurgronje idi. Becker, üzerinde çalıştığı bir konuyu, özellikle tarihî meseleleri her yönüyle ele alıp incelediği gibi konuyla ilgili diğer meseleleri de ciddi olarak gözden geçirirdi. Hadis, fıkıh gibi dinî ilimlerle de ilgilenmekle beraber çalışmalarını daha çok İslâm tarihi üzerinde yoğunlaştırmıştır. Özellikle iktisadî faktörlerin, Grek ve hristiyan uygarlığının İslâm medeniyetine tesirleri üzerinde durmuş ve sosyoekonomik faktörlerin İslâmiyet'in yayılındaki hâkim rolünü göstermeye çalışmıştır. Ayrıca İslâm tarihinin ilk dö-